

INSTITUTO DE INVESTIGACIONES
ESTÉTICAS
ARCHIVO HISTÓRICO

FONDO	BEATRIZ DE LA FUENTE
SERIE	006 : DIFUSIÓN
CAJA	018
EXP.	163
DOC.	3
FOJAS	3-15
FECHA (S)	2000

BF6C18E163D3F3

EXPOSICIÓ

MÈXIC

FRAGMENTS DEL PASSAT

Del 16 de maig al 15 de juliol del 2000

Fundació Caixa de Girona

BF6C18F163D3F4

MÈXIC

FRAGMENTS DEL PASSAT

Direcció i coordinació
Fundació Caixa de Girona

Caixa de Girona

President
Arcadi Calzada i Salavedra

Director General
Aleix Gimbernat i Martí

Cap de la Fundació Caixa de Girona
Marta Franch i Saguer

Producció
Fundació Caixa de Girona

EXPOSICIÓ

Direcció Tècnica
Enric Ansesa
AMR
Margen Rojo

Coordinació general
Maria Teresa Uriarte

Assistent a la coordinació
Tatiana Falcón

CATÀLEG

Disseny del catàleg
Xavier Pau
AMR estudi gràfic

Traducció textos
Imma Soler

Fotografies
Michel Zabé, Bristol City Council Museum, Jesús Galindo, Pablo Labastida, Gerardo Hellon, Diana Magaloni, Marco Antonio Pacheco, Ernesto Peñaloza, Fina Arts Museums of San Francisco, Maria Elena Ruiz Gallut, The Metropolitan Museum of Art, Jorge Vértiz, Juan Sánchez, Fototeca de la Dirección General de Restauración/Churubusco, INAH.

Fotomecànica
Servei Color, SL

Impressió
Marquès Tallers Gràfics

Dipòsit legal
GI-416-2000

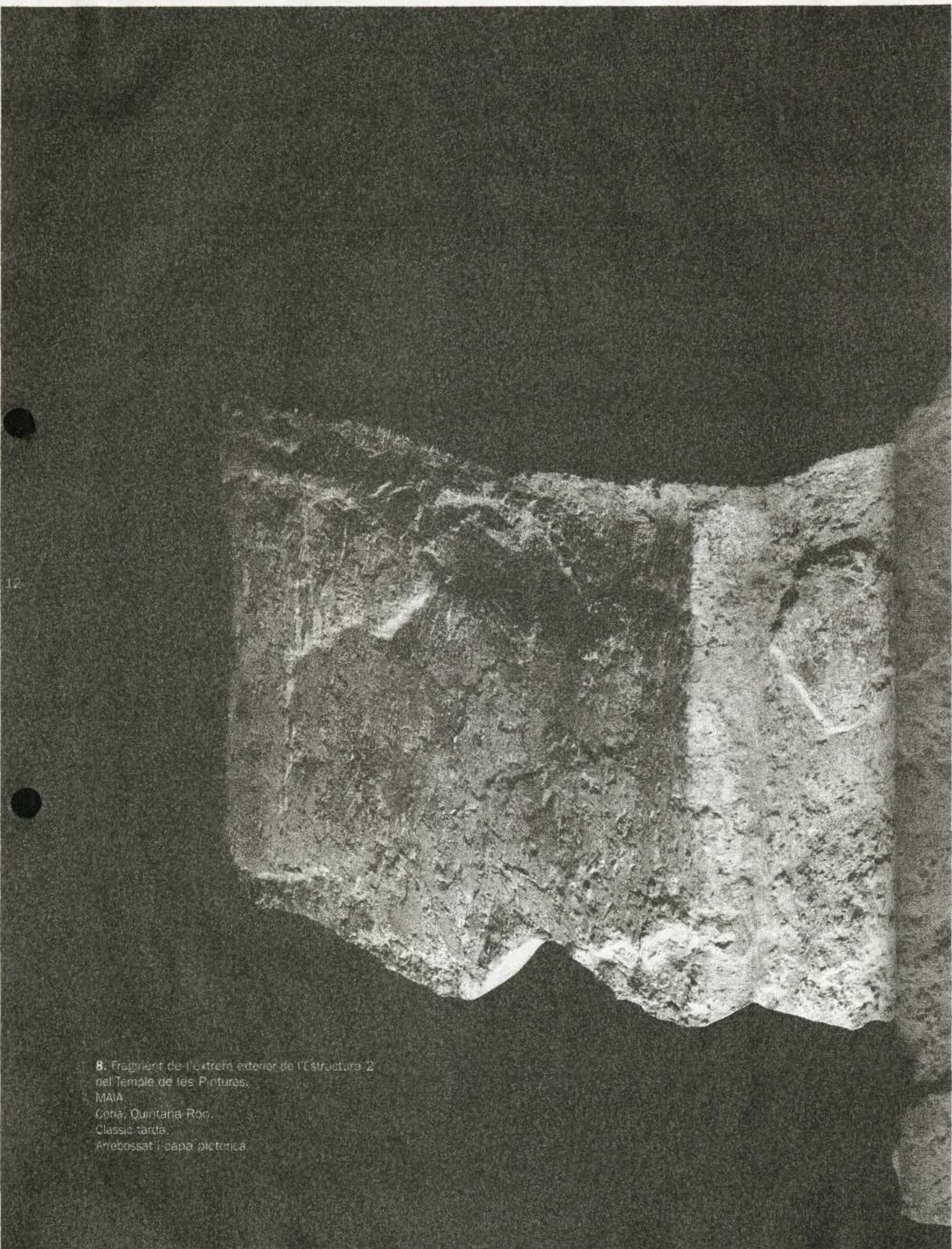
© Drets reservats. 2000
Fundació Caixa de Girona

Aquesta exposició presenta una important selecció de les obres que integraven la mostra **Fragmentos del pasado. Murales prehispánicos**, que es va veure a l'*Antiguo Colegio San Ildefonso*, de Mèxic.

ÍNDIX

	PRESENTACIÓ	
	Arcadi Calzada i Salavedra, <i>President de Caixa de Girona</i>	9
	INTEGRACIÓ PLÀSTICA	
	Beatriz de la Fuente, <i>historiadora de l'art</i>	13
	EL PINTOR PREHISPÀNIC	
	Rubén M. Morante López, <i>antropòleg</i>	23
	MESOAMÈRICA: UN MOSAIC CULTURAL	
	Jorge Angulo Villaseñor, <i>arquitecte i arqueòleg</i>	
	Alfredo Barrera Rubio, <i>antropòleg</i>	
	Rubén Cabrera Castro, <i>arqueòleg</i>	
	Arturo Pascual Soto, <i>antropòleg</i>	
	Rosa M. Reyna Robles, <i>antropòloga</i>	31
	L'ENFOCAMENT MULTIDISCIPLINARI	
	Leticia Staines Cicero, <i>historiadora de l'art</i>	49
	L'ART EN EL TREBALL	
	Diana Magaloni Kerpel, <i>historiadora de l'art</i>	59
	ELS LENGUATGES DE LA PINTURA	
	Sonia Lombardo de Ruiz, <i>historiadora</i>	
	Leticia Staines Cicero, <i>historiadora de l'art</i>	
	Alfonso Arellano Hernández, <i>historiador</i>	72
	LA FLORA I LA FAUNA	
	María de Lourdes Navarajo Ornelas, <i>científica</i>	81
	L'ASTRONOMIA	
	Jesús Galindo Trejo, <i>astrofísic</i>	
	María Elena Ruiz Gallut, <i>historiadora de l'art</i>	
	Daniel Flores Gutiérrez, <i>físic matemàtic</i>	93
	DÉUS, RITUS I ABILLAMENTS	
	María Teresa Uriarte, <i>historiadora de l'art</i>	103
	LA TOMBA DE SUCHILQUITONGO	
	Bernd Fahmel Bayer, <i>antropòleg</i>	115
	LA CONSERVACIÓ. EL FUTUR DE LA PINTURA MURAL	
	Tatiana Falcón Álvarez, <i>restauradora i conservadora</i>	123
	CATÀLEG D'OBRES EXPOSADES	133

BF6C18E163D3F6

12

8. Fragment de l'extrem exterior de l'Estructura 2
del Temple de les Pintures.
MAIA.
Coba, Quintana Roo.
Classic tardà.
Arrebossat i capa pictòrica.

BF6C18E163D3F7

INTEGRACIÓ PLÀSTICA

Beatriz de la Fuente

BF6C18E163D3F8

3. Carrel: A. J. J. de Tzompantli.
MAIA
Cniche: Itza, Yucatan.
Postclassic.
Piedra.

INTEGRACIÓ PLÀSTICA

Beatriz de la Fuente

En les construccions civils, religioses i funeràries de Mesoamèrica hi convergeixen totes les realitats respecte a la unitat plàstica. Les edificacions es conceben com una tossa ferma rodejada i preservada per l'espai; són una mena de marcadors que indiquen els límits de la immensitat espacial. Són d'índole diversa: geomètriques com les de Teotihuacán i Monte Albán; orgàniques com les de les Terres Baixes maies: Tikal a Guatemala, Copán a Hondures i Palenque a Chiapas, a Mèxic. En tot cas, el que visualment impera és el volum –la piràmide mesoamericana–, que s'alça imponent des de terra amb l'afany d'atènyer les altures celestials; en el seu interior només hi ha túnels i esvorançs, i no autèntics espais interns, car aquests deriven d'altres voluntats tecnològiques.

12. Merlet miniatura de tezontle.
TEOTIHUACÀ.
Teotihuacán, Estat de Mèxic.
Clàssic mitjà.
Pedra

Integració plàstica a Mesoamèrica

És una tasca àrdua el fet d'establir a quin període el poble mesoamericà construí, donà sentit i ornamentà les seves construccions. Fou, tal vegada, cap a les acaballes del segon mil·lenni a.C. quan els pobladors del sud de la costa del Golf, avui anomenats olmeques, començaren edificacions amb terra atapeïda i altres amb revestiment de pedra. O potser s'esdevingué més endavant, quan s'implantaren els sistemes d'irrigació i les sèquies -fet que denotaria avenços tècnics i explicacions cosmogòniques-, i quan s'adossaren escultures i relleus de pedra per a indicar l'edificació a la qual s'adherien o establien un vincle respecte a l'espai, com succeí a Teotihuacán. El fet cert és que el mateix fenomen d'integració plàstica es mostra -des de les construccions prehistòriques més arcaïques- afí a altres primeres civilitzacions del món. Com en altres indrets, també s'aconseguí una única activitat creadora, una manera de manifestar creences, inquietuds i modes de viure en una sola expressió humana.

2. Mascaró. MAIA.
Procedència desconeguda.
Postclàssic. Fang.

En les primeres albors de Mesoamèrica, algunes d'aquestes representacions integrals són la piràmide escultòrica de Cuicuilco, la construcció A-V de La Venta, les edificacions de Cerros a Belize, El Mirador i Nakbé a Guatemala, així com el temple dels dansaires a Monte Albán. Hom entreveu una integració semblant en l'escultura arquitectònica de Tula i Chichén Itzá, en el gruix arquitectònic de les regions del Puuc i de Chenes, en el relleu policrom de Balamkú i en la pintura mural d'El Tajín, Teotihuacán, Bonampak, Cacaxtla i Suchilquitongo -ultra diversos llocs més-, que revelen la totalització d'afanys, conjuntures i conviccions dels pobles que les inspiraren.

Pintura arquitectònica

Manquen encara algunes anotacions pel que fa al binomi pintura-arquitectura, que constitueix la part fonamental d'aquesta exposició. Quant al fenomen visual, aquesta relació és complexa. L'arquitectura fereix l'ull amb la seva combinació de línies i plans de color. El to natural dels materials constructius és modificat manta vegada per l'aplicació d'altres substàncies que revesteixen i acolorixen. En els interiors, amb freqüència, s'hi aprecien figurances escèniques que insinuen una obra de caire independent. Això no obstant, la pintura enganya o modifica -i transforma- el mur, però no l'exclou; la pintura mural sols existeix pel seu sosteniment.

Maqueta amb escalinata
en miniatura.
TEOTIHUACANA.
Teotihuacán, Estat de Mèxic.
Clàssic mitjà.
Pedra, estuc i pintura.
20,5 x 21 x 20 cm
Sitio Arqueològic de Teotihuacán.
10-412412.

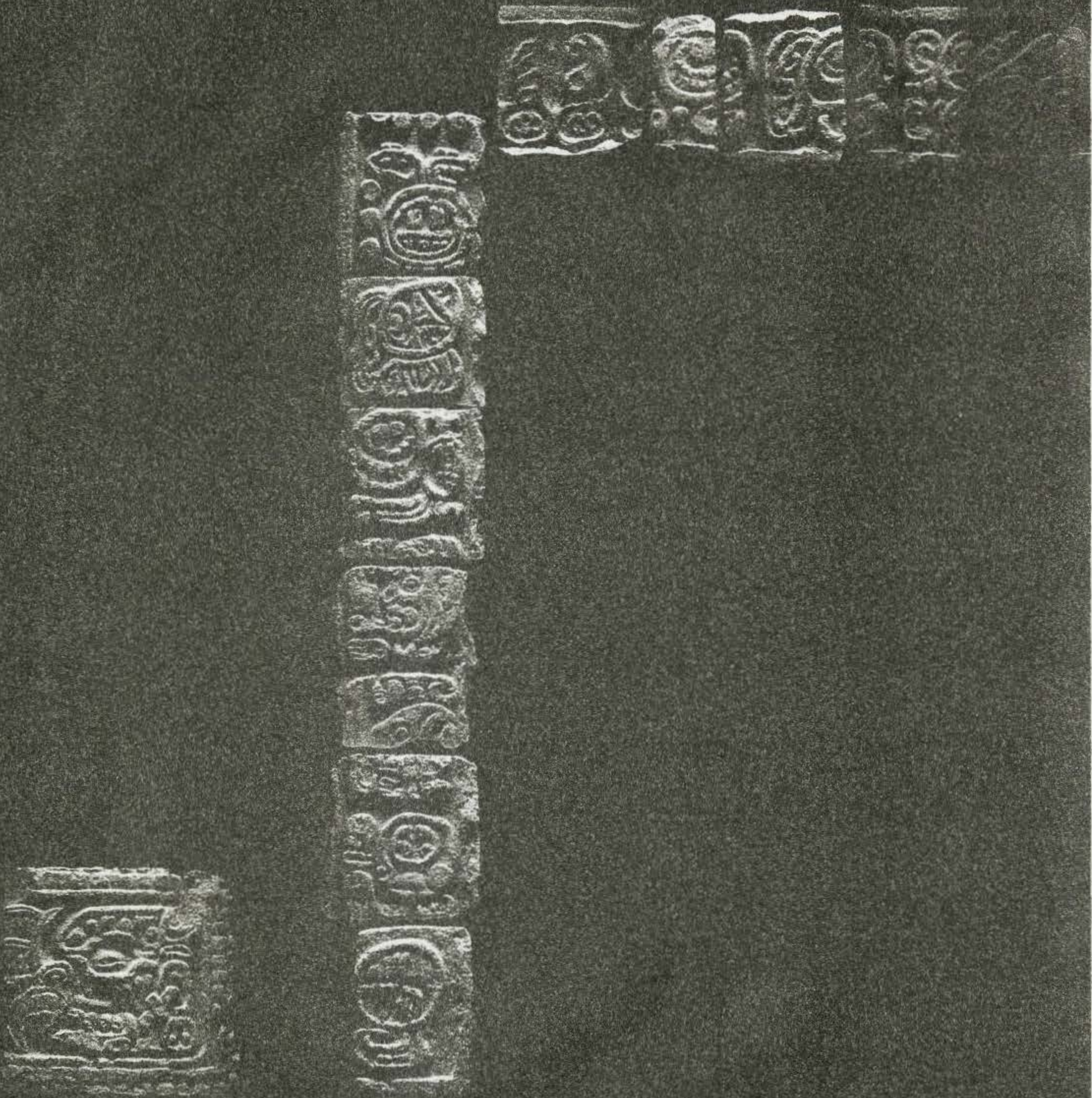
El color, per la seva banda, té com a funció essencial alterar visualment l'aparença de l'interior arquitectònic; és a dir, esmena i canvia -ara es propaga, ara minva- la impressió espacial que descriu l'estructura arquitectònica.

BF6C18E163D3F11

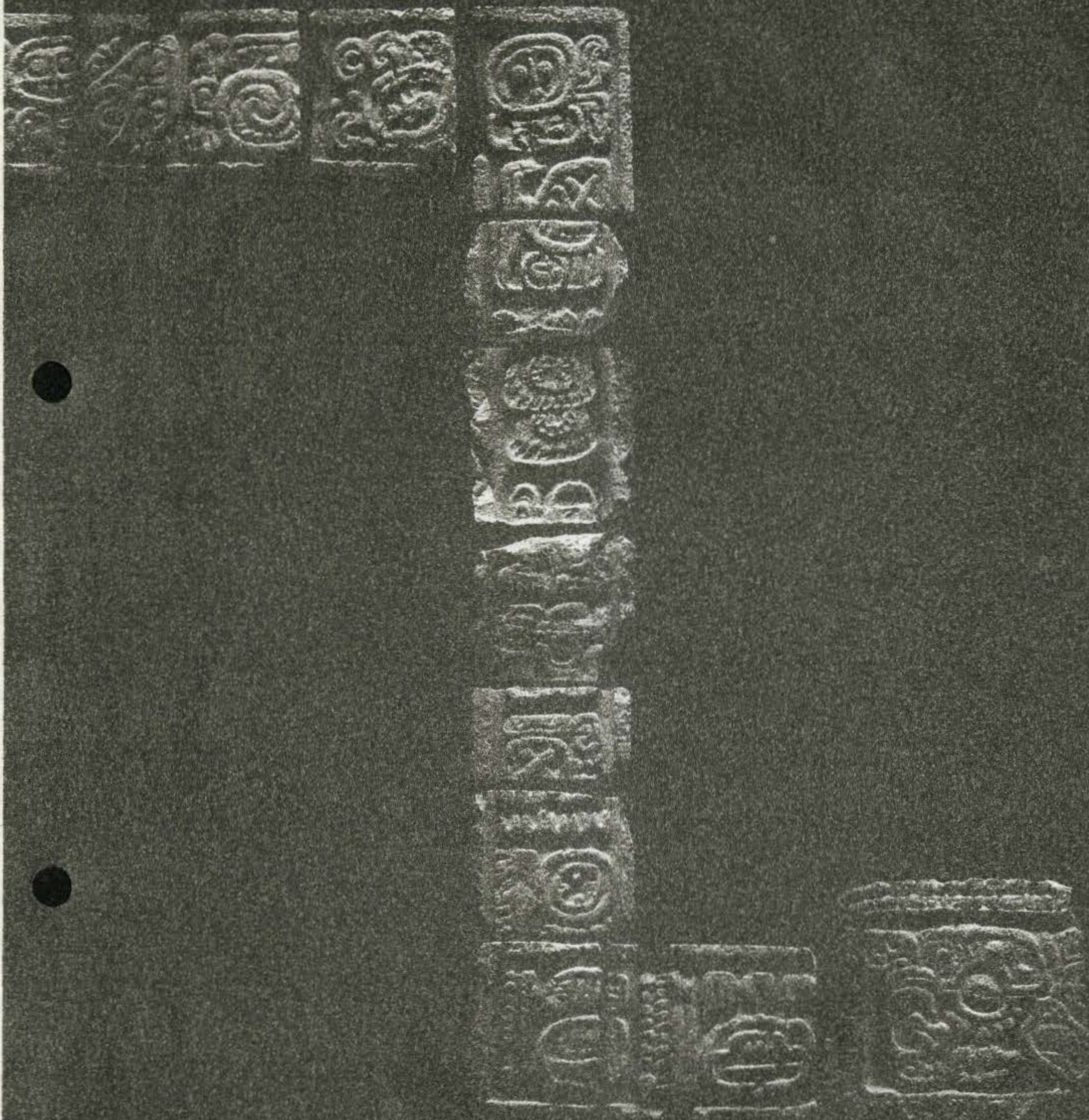
4. Altant del Temple dels Guerrers.
MAYA
Ch'een Itz' (Maidan)
Postclàssic
Escultura de pedra

BF6C18E163D3F12

6. Maro jeroglific.
MAIA
Xcayumkin, Yucatan.
Postclásico.
Piedra llavorada.

BF6C18E163D3F13

BF6 C18 E163 D3 F14

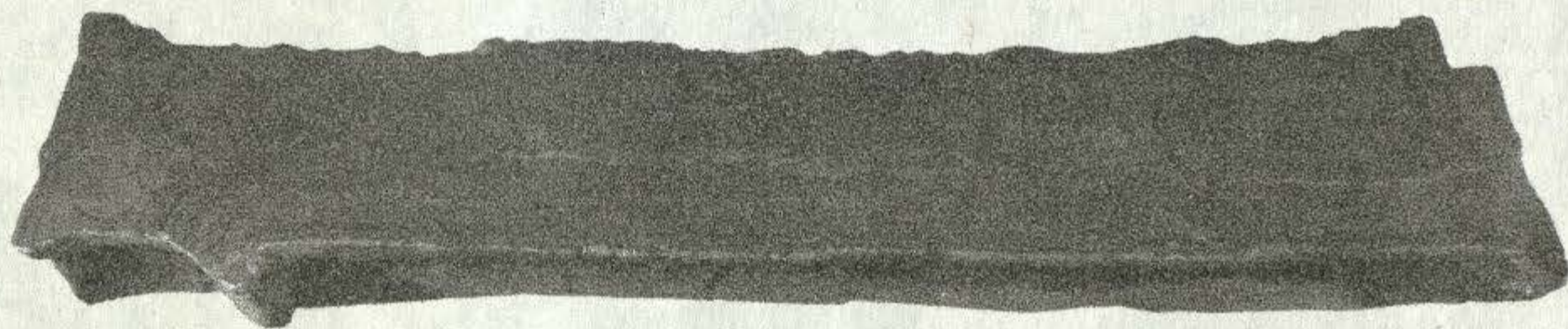

9. Ispahan, 1901
Mata
Procedencia desconocida
Clase: Faja
Procedencia: Ispahan

La pintura llisa s'emprà sovint en els exteriors dels edificis mesoamericans; tal és el cas del Palau de Palenque, pintat en algun moment de la seva història d'un roig homogeni i significatiu. D'altra banda, les pintures reproduïdes en murs interiors tenen un valor distint, puix que llur propòsit és majoritàriament evocatiu i il·lusoriu; a Teotihuacán (Tetitla, Tepantitla, La Ventilla) hi són freqüents. En aquest cas, la pintura altera la impressió visual de l'origen -l'establert pels murs-, i per aquest motiu és el recurs per excel·lència de la visió espacial. Per un costat, es podria apreciar la pintura interior escènica, que retalla i constreny l'espai com en les pintures funeràries d'Oaxaca; i per l'altre, la pintura que pretén difondre el seu àmbit espacial, com a Bonampak i Cacaxtla.

Les distincions tècniques i expressives varien i mostren la funció de la pintura mural. La bidimensionalitat es refereix, més aviat, a propòsits cerimonials i commemoratius (Teotihuacán, Monte Albán, Las Higueras). Per la seva part, la percepció de volumetria i profunditat assolides en el període renaixentista amb Miquel Àngel i Tintoretto s'entreu com una voluntat diferent a Bonampak, Mulchic i Cacaxtla.

Tocant al maneigament de la superfície del mur, convé subratllar certs aspectes: a) les representacions pictòriques s'ajusten a la forma i mida de la superfície mateixa, s'enquadren com en figurances pompeianes i teotihuacanes; b) les imatges serveixen un principi de seqüència i de processó com ocorre a Grècia, Egipte, Roma, en els frescos de Giotto, a les cambres de Bonampak i a molts altres llocs. Així, les imatges es troben en nivells distints adoptant una seqüència de temps i d'espai com en el Judici Final de Miquel Àngel i en l'anònim Joc de pilota del Tlalocan de Tepantitla, a Teotihuacán; i c) s'introdueix la il·lusió -artifici d'una altra dimensió espacial- que, sumada a altres, mostra una seqüència visual i temporal, com a la Capella Sixtina i a les tres cambres de l'edifici de les pintures a Bonampak.

7. Fragment de banquet amb serps entrelaçades.
CENTRO DE VERACRUZ.
Las Higueras, Veracruz.
Epiclàssic.
Arrebossat i capa pictòrica.